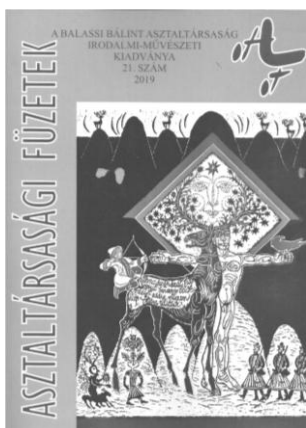

MADÁR JÁNOS

Nógrádi könyvlapok

A Balassi Bálint Asztaltársaság Asztaltársasági Füzetek című könyvsorozatának 21. kötete jelent meg 2019 decemberében. Már a kiadvány első borítója – amelyet Orbán György János tervezett Kopócs Tibor *Cantata profana* című színes linójának felhasználásával – is kifejezi a szarvasként menekülő, hazáját kereső ember és a természet ősiségét, mely tele van népi motívumokkal, történelemben ágyazott örökös fenyegetettséggel. Kozmikus töltetű a látvány, ugyanis az ágak, agancságak rései között megjelenik a Teremtő asszony-arca. A háttérben pedig – alig-alig láthatóan kirajzolódik – a Jézusként megfeszülő, önnön terheit cipelő ember. Küzdelem és szabadság, háború és béke – lesznek igazi hangsúlyai az illusztrációnak, amelyek nagyon pontosan jelzik a könyv tartalmi sokszínűségét. Ezt a gazdagságot kutatva azonnal megakad a szemünk a füzet hátsó borítóján olvasható képversen. Kupcsulik Agnes *Kerítés* című alkotása megragadja az olvasó figyelmét már a puszta formájával is, hiszen egy keresztretjtvény látványa fogad bennünket a maga lírai titokzatosságával, magába zárt világával: Kertemben / virágzó rózsa / húsos málna / hajol novem / ber négyzethá / lójára lassan / megfejtjük / Isten nevét.

Ehhez a sokszínűséghez jól illeszkednek a borító belső oldalain látható képek is (elől Csépe Ferenc *Cézanne emlékére* című festménye, hátul pedig Kun Péter *Kettősség* című munkája).

K. Peák Ildikó *30.* című írása Salgótarján és a megye képzőművészeti életének három évtizedes áttekintését összegzi. Kuruc Tóth Tamás prózaverse érdekes megszólalás. Szokatlanul személyes, a próza és a vers határán történő lírai tájékozódás. Paróczai Csaba *Nyolcadik emelet* című novellájával folytatódik a könyv. Majd Sóvári László *Az indián* című haikujában arról tudósít bennünket, hogy tölgyfát ültettek Balatonfüreden a Tagore-sétányon Cseh Tamás emlékére. Stork Máté *Gyerekkor* című költeménye régi emlékeket idéz. Igazi költői megszólalás, a személyes líra esz-

közeivel való múltba nézés. A *Kávé egy ismeretlen lánnyal* már az indításában telitalálat: „Miközben nézem, már akkor emlék / A szem köré ügyeskedett vékony festék”. Torják Kitti három versében a szerelem és a mindennapi élet tájleírását láthatjuk. Gebúr Balázs *Első* című írása arról árulkodik, hogy egy fiatal, pályakezdő alkotó – a gondolati líra eszközeivel – keresi a helyét a világban. Almádi Róbert *Teenagerparty* című prózai írása a fiatalok párbeszédének, gondolkodásának azokat a kapcsolódási pontjait mutatja fel, amikor a „ki vagyok én?” fiziológiai, erkölcsi és lélektani kérdésköreit vizsgálgatják. A hit megtartó erejének keresése nagyon fontos kapaszkodót jelent ebben az írásban.

Gáspár Aladár három verssel is szerepel, amelyek közül a *Harmónia* hordozza leginkább azokat a jegyeket, amelyek folytatást ígérnek: „gonosz gyűlölet sosem / elevenült a szívük szögletében / s a lappangó dühöt se kellett / magukban felszítani”.

Karaffa Gyula négy verse sokban erősíti a könyv egészét.

Kiss-Simon Miklós fantasztikus írása, a *Csicsófalvi fesztivál* az egyik kiemelkedő munka a könyvben. A népi humor és bölcsesség elementáris fordulatai rámutatnak a falu és a város, a népi és az urbánus világ ezeréves egymásnak feszülésére is.

Almádi Róbert három versével is találkozunk, melyek közül elsősorban a *Szilveszter másnapján* néhány sora ragad meg bennünket. Csépe Ferenc *Meta-morfózisom* című verse a személyes átváltozások meghatározó pillanatait, míg *A weisweileri temetőben* a szüleinek tragédiájáról szól megrendítő erővel.

Ezt a tragikus szemlélődést viszi tovább Kasza Márton Lajos két verse Somoskő, Salgó lírai tájleírásában. Nosztalgikus hang, a személyesség egyidejűségével. A múlt és a jelen nála most történik. Ezért tárgyias és leíró is egyszerre. Frideczky Katalin *Vadat és halat, s mi jó falat...* című elbeszélése olyan valóságelemeket tartalmaz, amelyekben a tragédia és a komédia keveredik. A tér és idő, az élet és a halál egyidejűsége, az ember és az állat egymásrautaltsága olyan lelki mélységeket hordoz, amelyben az ártatlan gyermek – mint szemlélő – reményt és jó érzést őrizget magában. Kupcsulik Ágnes neve a belíveken is felbukkan, itt négy további versét is olvashatjuk. Gyönyörű részletek emelnek magasba bennünket.

Zsibói Gergely Földi Péter rajzaihoz írott szonettjei igazi remekművek. Hasonlóan megrázó a szerző *Szarvasvadász* című szonettje. A *Holtak napja* c. költeménye a prózavers szabadságával mutatja föl a költő fegyelmességét.

Handó Péter *Változatlan* című remekművében megrendítő sorokat találunk, tele életfilozófiával és bölcsességgel. A *Megtisztulás, Átkelés és Határ-*

axiómák szintén jó versek a töprengés, önémesztés lírai sorozatából. Botos Zoltán *Kazlak* című prózája egy kép utóéletét örökíti meg, amelyhez nagyon pontos mottót is talált: „Aki önmagát túlbecsüli, kicsiny.” Ez az önmegszólító, szerénységre intó idézet a festőnek szól, aki évtizedek múlva találkozott újra egy már-már elfeledett festményével. A festő és az író tudathasadásos állapota ez, amikor az önvizsgálatnak méltósága van. Kuruc Tóth Tamás egy verssel is jelen van a kötetben. *Buddha tovább* – már a cím is elvont, filozofikus tartalomra és hangvételre utal. Hosszú, ciklusszerű költeményről van szó, amelyben a meditálás tárgyias-leíró tér-ideje fogalmazódik meg. A konkrét anyag – a víz és az edény – alakváltozásainak fölmutatása. Zsibói Gergely prózával is jelen van. A *Véletlen* – abszurd két személyre – szatirikus hangütés, amely egy pincér és vendég között zajlik.

Kovács Sándor *Beszélik a Mátraalján* címmel olyan helytörténeti értéket örökít meg, amelyek mélyen gyökereznek e táj múltjában. A háború, az orosz megszállás, a bíróválasztás – mind-mind olyan adalékok, amelyek ismerete nélkül keveset tudnánk Nógrád és Heves megye történelméről.

Hanácsek Zsuzsanna *Karnevál* című verse a természet ezernyi csodáját hozza közelünkbe. Madár János két rövid versét követően Hanácsek Erzsébet *Hamis büszkeség, XXI. század* címmel olvashatunk egy szép, ugyanakkor társadalomkritikát is megfogalmazó verset. Oravecz Tibor *Moduláció, Megnyilvánulás és Rezzzenéstelenül* című verseiben mintha Hanácsek Erzsébet gondolatait írná tovább. „Csend van, csak a kavicsok / Cilingeznek lelkemben” (*Rezzzenéstelenül*).

A gyűjtemény végén olvasható még Kelemen József *L. versek* című, régi szerelmeket megörökítő költeménye és Handó Péter *Emlékek és fák* című prózai írása, amelyben Kelemen József képzőművészetét elemzi. Ez az értékelés azonban nemcsak Kelemen József képzőművészeti, irodalmi tevékenységét vizsgálja, hanem Nógrád megye – így a jelen kötet szerzőit is érintő – művészeti életet is.

Érték, helytörténet, lemondás, megbékélés és emlékezés... a kötet meghatározó hangsúlyai lehetnek. Jól illeszkednek mindehhez az illusztrációk, képek, amelyeket a Parola 2 nemzetközi kiállítás anyagából, a Balassi Bálint Asztaltársaság képzőművészeinek munkáiból, a révkomáromi Magyar Alkotóművészek Szlovákiai Egyesületének alkotásaiból és a salgótarjáni StArt 20:10 műhelyéből válogattak Agócs József, Botos Zoltán, Cene gál István, Domszlai Tímea, Fancsikné Deák Ibolya, Földi Péter, Gedeon Hajnalka, Király Mandi, Ispán Tibor, Kovács Bodor Sándor, Kovács Lea, Kun Péter,

Losonczy Ildikó, Pécsi Ágnes, Perényi Anna és még sokan mások.

Úgy az irodalmi, mint a képzőművészeti anyag kiválasztása és megszerkesztése a könyv szerkesztőit dicséri: Handó Péter, Kupcsulik Ágnes, Losonczy Ildikó, Orbán György János és Zsibói Gergely igényes munkáját, amellyel hozzájárultak ahhoz, hogy az Asztaltársasági Füzetek sorozatának újabb gyűjteményét kezünkbe vegyük. Hiszem, hogy ez a szép kiadvány is sokban hozzájárul Nógrád megye irodalmi, képzőművészeti életének folyamatos gazdagodásához.

(Balassi Bálint *Asztaltársaság, Salgótarján, 2019*)

KOVÁCS ANDRÁS

Magány és szerelem a diktatúra árnyékában

Zentai László: *Bolhasípok Jankó városában*

A soproni helyszíneken játszódó regény a hetvenes évek második felébe repít vissza. Már túl vagyunk az 56-os események megtorlásain, a kádári gulyáskommunizmus látszólag lusta és unalmas időszakában járunk. A kerettörténetben keveredik a fikció a valósággal. A cselekmény ugyan kitalált, a szereplők a korszak tipikus karaktereit hordozzák. Ugyanakkor ön-életrajzi vonatkozásokba is belebotolhat a figyelmes olvasó.

Lehet ugyan, hogy „*Jankó nem ismerte az évszakokat, a napszakokat, a sógorokat és a sógornőket, talán még az anyját sem ismerte*”, viszont ösztönösen rendelkezett azzal a lelki, mondhatnánk

gyermeki tisztasággal, mely csak nagyon keveseknek adatik meg. Megmaradt nagybetűs EMBERnek abban a korban, amikor talán még a saját anyjukat is feljelentették volna sokan, csakhogy némi előnyhöz jussanak a szocializmus göröngyös útjának egyengetése közben. Persze, aki kilóg a

sorból, az mindig gyanús, pláne, ha télen-nyáron „*ugyanabban a szakadt munkásnadrágban, barna rövid ujjú ingben, és legalább 47-es, lyukasorrú gumicsizmában caplat*”. Ő volt a város élő emlékezete vagy inkább lelkiismerete, ezért aztán egész lénye és létezése irritálta a kisvárosi (párt)hatalmasságot, így a „vörös” ünnepeken mindig a helyi rendőrkapitányság „vendégszeretetét” élvezte...

A főhős, Sárosi János, az akkori felfogástól gyökeresen eltérő, ma úgy mondanánk, deviáns gondolkodást, illetve életformát követ. A különc és sajátos látásmóddal rendelkező, élete delén járó Jankó és az otthonról megszökött gimnazista kamaszlány ugyancsak különös találkozására és kapcsolata áll a cselekmény középpontjában.

Zentai László beszédes neveket ad szereplőinek, ironikusak és kifejezőek a jellemábrázolásai. Még a mellékszereplők magánéletébe is bepillantást enged. Tóth II. Zoltán szolgálattevő zászlós elvtárs, akinek a feleséget Mérges Magdolnának hívták. Főnöke Harangozó-Földházi Tamás főhadnagy elvtárs, a kapitánysági titkárnő pedig Hajlékony elvtársnő...

A helyszínnek, napszakok és hangulatok aprólékos leírása megeleveníti előttünk az egykori Sopront. S mintha mi is ott járnánk a sörgyár felé vezető úton, a szőnyeggyár előtt, szinte arcunkba csap a szenesgőzös füst, amint a reggeli személyvonat befut Nagykanizsáról, aztán betérünk a Schmauzer Sörözőbe, de a következő pillanatban már az uszoda fölötti utca dohos szuterénlakásában, Jankó otthonában vagyunk...

De bármerre is járunk, mindig akad egy-egy „igazi bolhasíp”, aki csak kellemetlenkedni tud. Persze mindig lesből támadnak. Akár a halott felesége emlékeitől szabadulni képtelen főbérő is lehet az egyikük. És vigyázni kell, mert „*már a tenni akarás szándéka is gyanút kelthet*”.

Jankó egyik kedvenc törzshelye az Erzsébet-kerti *sequoiadendron giganteum*, azaz a kaliforniai mamutfenyő alatti pad. Innét indul a regény tulajdonképpeni cselekménye (és itt is ér véget). Hiszen a jelzett napon itt találkozik a szülei veszekedése elől, otthonról megszökni szándékozó gimnazista lánnyal, a szőke Szucsánszky Annával. Előbb érdekes, sokat mondó párbeszéd, majd egy különös kapcsolat bontakozik a találkozásból. A sörgyári főmérnök lánya és a „cserzett bőrű” egyformán egyedül érzi magát a világban. Egyik sem tud mit kezdeni a kommunizmus hazug ideológiájával, amely nem tűri a másként gondolkodást és nemcsak a társadalomra, de az egyénre is kegyetlenül rátelepedik. A másik pedig a kívülről aranykalitkának látszó börtönéből szeretne kitörni, menekülni a családi perpatvarból, miközben mindketten elfogadásra, szeretetre vágnak... A

találkozás közben sok minden a felszínre tör. Emlékek sorjáznak, egy másik korszak megfakult képei sejlenek föl.

A párhuzamos síkok bővülnek, amikor – látszólag talán oda nem illő módon – belép a történetbe a Budapesten élő Nagysimonyi Jenő, a Szucsánszky-lány apjának egykori osztálytársa. Éppen a lány eltűnésekor érkeznek Sopronba, hogy ismét találkozzanak a régi barátok. Általuk a szocialista társadalom felsőbb szintje jelenik meg, akik mindennapjaiban keveredik az „új ember” típusa a (nagy)polgári létből átörökített életérzéssel...

A több idősíkon futó szálak, mint egy jól megkomponált film képsorai peregnék előttünk. Aztán a rendőrség is belekeveredik az egyre kényelmetlenebbé váló ügybe... Mindenki mást, többet gondol, mint ami történt. Pedig Sárosi János igazi úrként viselkedett és ismét a hatóságokkal gyűlt meg a baja...

Az évek elrepülnek. Az a novemberi találkozás mindkettejük életében nyomot hagyott. Talán ilyen az igazi szerelem? Érinthetetlen, plátói, őszinte és igaz. A diktatúra árnyékában két igaz, őszinte ember. Körülöttük a sok megfelelni vágyó, néha önmagával is meghasonlott, csupán (túl)élni vagy a rendszerből hasznot húzni akaró...

A sorok között átdereng a történelmi igazságtalanság. Akár hajdanvolt önmagunkra is ráismerhetünk. Jankó a miénk, mert néha titkon szeretünk volna mi is – egyik-másik helyzetben – olyan szabadok lenni, mint ő. De aztán ismét eléink tolakodik az a bántó közöny, melynek szorításától gyakran szenvedünk. Ám vannak az életnek olyan különös kegyelmi pillanatai, amikor nemcsak Anna szívében, de a mi szívünkben is kigyúlnak azok a rózsalángok.

A regény zárófejezetének temetői jelenete mestermunka. A gyermeki lélek naiv őszintesége ütközik édesanyja, Szucsánszky Anna kegyeletével, a névtelenek sírhantjára helyezett fehér rózsák emlékezésével.

A kötetet ugyanaz a kötészeti és tipográfiai igényesség jellemzi, amit már megszokhattunk a Zentai-könyvekkel kapcsolatban. Az ezúttal is méltó köntösbe öltöztetett, tetszetős, keménytáblás kötet kellemes méretével és jól olvasható tipográfiájával vonzza magára a tekintetet és irányítja figyelmünket a tartalomra.

(Civil Flotta Kiadó, Bp., 2019)